

OP HET STRAND

Ritskemoai

Ze zeggen dat Ritskemooi een heks was, dat ze gevaarlijk was en iedereen kon betoveren, maar ik geloof daar niets van. Luister, ik denk dat het zo gegaan is:

Vroeger, heel lang geleden, het jaar 1500 was voorbij, bestond er een dorpje op het Oerd, wat toen nog een eiland was. Er woonden schippers, die handel dreven met havens aan de Zuiderzee en die handelswaren verkochten in havens aan de Oostzee. In die havens kochten ze graan op en hout, wat de schippers in de havens van de Zuiderzee weer gebruikten voor de scheepsbouw. In de winter, met de lange koude en donkere nachten voeren de schippers niet, maar waren thuis in het dorpje, repareerden hun schepen en voerden hun vee, wat mee moest als ze weer op reis gingen. Vanaf 21 februari gingen ze dan weer varen, het was dan nog koud, maar de dagen werden weer langer. Op alle eilanden ging dat zo. De vrouwen, die thuisbleven stookten grote vuren op het strand van de eilanden, zodat de schippers op de ondiepe Noordzee wisten waar ze waren in de nacht.

Op een dag in het voorjaar kwam er een jonge vrouw over het wad naar het Oerd gelopen. Ze vertelde dat ze Ritske heette en ging trouwen met Sjoerd, de eigenaar van een van de schepen. De mensen van het Oerd heetten haar hartelijk welkom en brachten haar naar een huisje van hout wat Sjoerd voor haar en hemzelf had gebouwd. De volgende morgen hoorden de mensen Ritske zingen en was ze druk bezig om het huisje schoon te maken. Ze bestelde stoelen, een tafel en een bed bij de timmerman en kippen en twee geiten bij boeren in het dorpje. Toen ging ze terug naar haar dorpje aan de overkant van het wad. Na een maandje kwam ze weer terug. Nu had ze haar ouders meegenomen, de mensen van het Oerd kenden haar ouders wel, haar vader had een vissersboot, haar moeder kwam ieder jaar om kruiden te verzamelen, die groeiden op het Oerd. Ze gebruikte ze om ziektes, die in de winter voorkwamen in haar dorp te bestrijden. Nu verzamelden ze ook kruiden voor in het huis van Ritske en hingen die buiten te drogen. De timmerman bracht de meubels en de boeren de geitjes en de kippen. Ritskemooi ging wonen in haar huisje en haar ouders staken alleen het wad over om terug te gaan naar het vissersdorpje aan de overkant. In oktober kwam Sjoerd thuis en trouwden ze. Toen hij in het vroege voorjaar weer vertrok was Ritske in verwachting. Het hartke, zoals moeders op Ameland hun baby noemen, zou worden geboren in oktober als Sjoerd weer thuis zou zijn.

Overleven in de natuur.

De andere twee schepen van het Oerderdorpje waren al thuis toen de kleine Sjoerd werd geboren, maar Ritske wachtte nog op haar man. Toen de andere schepen in februari weer weggingen en kleine Sjoerd al kon lachen, was het schip nog steeds niet thuisgekomen. Ook bij de andere bemanningsleden van Sjoerds schip waren kinderen geboren, zonder dat hun vader hen nog had gezien. Iedere dag zwierf Ritske met de kleine jongen op haar borst gebonden langs het strand om een aanwijzing te krijgen over wat er was gebeurd. Ze speurde de horizon af en zocht langs het hout wat aanspoelde, misschien zou dat uitsluitsel geven op haar vragen. Ze was niet meer vrolijk, zong alleen voor het slapen gaan van kleine Sjoerd een wiegeliedje voor hem en

lachte alleen tegen hem als hij naar haar lachte. Toen Sjoerd een jaar oud was, begreep ze dat er iets vreselijks moest zijn gebeurd en dat haar man Sjoerd niet weer terug zou komen. Gelukkig had ze haar eigen huisje en een stukje grond en had ze in de zomer bonen en andere groentes gezaaid en geoogst en zoals haar moeder altijd deed, kruiden verzameld. Ze had vis gevangen en gedroogd en haar geiten hadden jongen gekregen, zodat ook zij geitenmelk had voor kleine Sjoerd en zichzelf, ze had kippen en dus ook eieren. Ze had brandhout verzameld voor haar stookplaat en ze was vastbesloten de komende winter te overleven. Al in deze zelfde winter werd het kleine dorp getroffen door een besmettelijke ziekte en werd Ritske keer op keer gevraagd om koortsverlagende kruiden en kruiden tegen de ernstige keelontsteking. Toch verloor de dorpsgemeenschap enkele kinderen en een oudere man en vrouw aan de besmettelijke ziekte. In de zomer, die er op volgde, kon de kleine Sjoerd al snel lopen. Ze nam hem dagelijks mee naar het wad en leerde hem vissen: bij het afgaand tij, dus als het eb werd, gingen ze het wad op om te “modden”: met hun handen vissen vangen, die niet snel genoeg waren terug gezwommen naar zee en nu in ondiepe plasjes op het wad wachtten tot de vloed weer terugkwam. Ritske ving veel vis. Ze bracht vis, maar ook konijnen, die ze ving in haar strikken naar de vrouwen van de bemanningsleden van het schip van haar man Sjoerd. De huidjes van de konijnen looide ze, daarvan maakte ze slofjes, wanten en mutsen voor de kleine kinderen. Iedereen in het dorpje was blij met zo’n flinke vrouw als Ritske. Toch was er met het vergaan van de “Jonge Sjoerd” iets veranderd in het dorp op het kleine eiland Oerd: enkele gezinnen hadden geen vader meer, er was geen werk meer te doen aan het schip, de smeden en de scheepstimmerlieden misten die inkomsten. Kleine Sjoerd had een leuke jeugd met zijn moeder: ze leerde hem alle kneepjes over overleven in de natuur: strikken zetten voor konijnen en eenden, visvangen door het afzetten van een geul met een net en alle vis erin drijven. De tuin spitten en inzaaien, maar ze leerde hem ook tellen en letters schrijven. En Ritske was dol op zwemmen, Sjoerd had ze daarbij net als een moeder zeehond en haar jong op haar rug, hij sloeg hij zijn armpjes en handjes om haar hals en liet zich op haar rug door het water bewegen. Toen Sjoerd op een dag bijna verdronk in een snel stromende geul op het wad, begreep ze dat het tijd was om hem te leren zwemmen. Ook zijn vriendjes en vriendinnetjes nam ze mee het wad op naar rustige waterplassen en spelenderwijs leerden ze allemaal zwemmen zoals Ritskemooi, tante Ritske dat zelf ook zo goed kon. Vanaf die tijd was Ritskemooi haar naam.

Sjoerd, de zeeman.

Sjoerd werd groter, hij luisterde naar de verhalen die de schippers en zeelieden over zijn vader vertelden. Zo zou hij ook willen worden. Van zijn grootvader aan de Friese kust leerde hij zeilen en vissen en zijn grootvader vroeg hem of hij bij hem op de vissersboot wilde komen werken. Sjoerd wilde echter naar zee, naar de Koopvaardij en later, zoals zijn vader zelf een schip kopen. Ritske, zijn moeder was woedend! Ze nam Sjoerd in stormachtige nachten mee naar het strand en liet hem zien hoe moeilijk je in storm en donkerte de weg kunt vinden. Misschien zou hij dan toch kiezen om zo als zijn opa visser te worden. Op een nacht was er onweer, de mensen op het Oerd waren bang voor de enorme vuurmassa’s aan de hemel en de donderslagen, die er meteen op volgden. Toen de regen ophield, nam Ritske Sjoerd mee naar het strand. Het bleek dat door de bliksem een enorme duinbrand was ontstaan en aangetrokken door het vuur was er in het noodweer een schip te pletter geslagen op het strand. Ritske en Sjoerd en de andere bewoners van het Oerd namen van de omgekomen bemanningsleden mee wat ze konden gebruiken: gouden oorringen, ringen, kleding en etenswaren, die her en der

verspreid lagen. Alle omgekomen zeelui werden begraven in de duinen. Sjoerd was inmiddels twaalf geworden. Dat was de leeftijd voor Amelanders jongens om naar zee te gaan. Zijn moeder Ritske hield Sjoerd goed in de gaten, zij wilde haar enige zoon niet ook nog verliezen aan de zee. Maar in de nacht na dat vreselijke onweer was Ritske diep in slaap en ging Sjoerd zonder geluid te maken het huis uit, stak de geul over tussen het Oerd en Fostaland, bond zijn moeders bootje vast aan een boomstronk en begon aan zijn wandeling naar Nes, waar hij zich zou aansluiten bij de bemanning van een commandeur. Toen zijn moeder wakker werd, was Sjoerd al ver weg. De bewoners van het Oerd hoorden haar wanhopige stem boven de wind uit: Sjoerd, Sjoerd, voordat ze in het water sprong om het bootje terug te halen. Toen ze in Nes aankwam, waren de commandeur en zijn bemanningsleden met de jongen al onderweg naar de vaste wal.

Wraak.

Vanaf toen veranderde Ritske: ze at en dronk nog maar heel weinig en werd mager van verdriet. Uit boosheid zette ze 's nachts de duinen in brand om daardoor een schip te laten stranden, vaak lukte het haar om op deze manier wraak te nemen op schepelingen, die haar enige zoon hadden meegenomen. Jarenlang hoorde ze niets van Sjoerd en ze nam aan dat hij net zoals zijn vader was verdronken. Ze weigerde nog langer kruiden te verzamelen om kinderen met koorts te genezen en als de moeders het haar smeekten ging ze alsnog kruiden plukken en gooide grote bossen bij hen in de tuin. De mensen van het Oerd werden bang voor haar, ze durfden haar drankjes niet meer te drinken en schrokken als ze weer een bemanning van een schip met haar duinvuren te pletter had laten lopen. Dan hoorden ze 's nachts haar geschreeuw en durfden de deur niet uit tot ze hoorden dat ze weer haar huisje in liep om te gaan slapen. Tot ze op die ene nacht niet naar huis kwam. Toen de mensen van het Oerd op het strand gingen kijken, vonden ze haar dood bij een jonge man, die tussen andere zeelieden op het strand lag. De dorpelingen herkenden hem: hij was een man geworden, maar leek zo veel op zijn vader dat iedereen zag wie hij was. Ritskemooi had met haar duinvuur de bemanning van het schip van haar zoon Sjoerd naar het eiland gelokt en daarbij was iedereen om het leven gekomen. De vrouw Ritske was daarbij toen ze in het gezicht keek van haar zoon ook gestorven. Nog altijd hoor je bij storm haar stem als de wind over het Oerd raast en ze wanhopig roept om haar zoon: "Sjoerd, Sjoerd, Sjoerd....."

Tante Trijns' laatste luid geroepen woorden klinken nog na in het restaurant.... "Sjoerd, Sjoerd....." Het was muisstil..... Dan beginnen alle mensen te klappen, iedereen had meegeluisterd. Opa Sippelaar veegt zijn ogen af met zijn zakdoek. Bijna iedereen begint tegelijkertijd vragen te stellen aan tante Trijn, maar die glimlacht. "Kom, het is maar zoals ik denk dat het ging. Precies weet ik het ook niet, het is zo lang geleden". En toen werd het tijd voor iedereen om op te stappen en naar huis en op bed te gaan..... Als ze buiten komen, ligt er een dik pak sneeuw op het pleintje rond Ritskemooi. De kinderen stonden in het lamplicht nog even te kijken naar het kromgebogen vrouwtje, met sneeuw op haar kleren. Ze vegen haar hoofd en mantel schoon. Een gevaarlijke vrouw was ze vroeger, maar ze kunnen wel een beetje begrijpen, waarom ze zo geworden was.